

Роман Росляк
(Київ)

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В ГАЛУЗІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО КІНО (1930-ті роки)

У статті розглянуто особливості державної політики в галузі підготовки кадрів для українського кінематографа впродовж 1930-х років.

Ключові слова: держполітика, кіноосвіта, інститут, технікум.

В статье рассматриваются особенности государственной политики в области подготовки кадров для украинского кинематографа на протяжении 1930-х годов.

Ключевые слова: госполитика, кинообразование, институт, техникум.

The article considers the peculiarities of public policy in field of training of personnel for Ukrainian cinema during the 1930s.

Keywords: public policy, cinema education, institute, technical secondary school.

Дослідження державної політики в галузі підготовки кадрів є одним з перспективних напрямів сучасного вітчизняного кінознавства. Актуальність цієї теми не обмежується суто науковими аспектами (власне, заповнення маловивчених сторінок з історії вітчизняного кіно), вона має й практичне значення – ідеться про застосування досвіду минулих років у сучасному процесі підготовки кадрів.

Проблема підготовки кадрів для українського кіно перебувала в полі зору таких вітчизняних науковців, як В. Слободян [18], А. Жукова [6], В. Миславський [11], О. Безручко [1], Р. Росляк [17] та ін. Однак окремого дослідження державної політики в цій галузі здійснено не було. Відтак публікація має на меті з'ясувати особливості державної політики в кіноосвітньому процесі 1930-х років.

Український кінематограф бурхливо розвивався в другій половині 1920-х років, проте інтенсивність кіноосвітнього процесу була значно нижчою від темпів розвитку кіно. Існуючі навчальні заклади не в змозі були ні кількісно, ні якісно забезпечити зростаючі вимоги кінопромисловості. Якщо ж узяти до уваги плани значного збільшення темпів розвитку кінопромисловості в наступному десятилітті, то ситуація потребувала якнайшвидшого свого вирішення.

Згідно зі статистичними даними, кількість художніх і наукових повнометражних фільмів зростала в такій послідовності: 1923–1924 операційний рік (враховується період від жовтня одного року до жовтня наступного) – лише 5 художніх, 1927–1928-й – 24 художні і 8 наукових, 1928–1929-й – відповідно 30 і 37. На кінець п'ятирічки, тобто на жовтень 1933 року, кількість художніх фільмів мала сягнути 65, а наукових – 99 [3, с. 2]. Аби забезпечити такі темпи розвитку кінопромисловості, за роки п'ятирічки загальна чисельність кадрів української кінематографії мала зрости в понад три рази – з 10 942 осіб у 1928 році до 33 591 на жовтень 1933 року. За п'ятирічним планом кількість художніх кадрів мала збільшитися зі 145 до 370, технічних – із 25 до 142, кіномеханіків – з 1974 до 9012 осіб [4, с. 6–7].

Особливо помітною низька ефективність кадрової політики стала у зв'язку з незадовільним забезпеченням кадрами новозбудованої Київської кінофабрики. Кінофабрика виникла не за мить: від задуму до завершення її будівництва минуло кілька років – доволі значний час, аби встигнути скорегувати кадрову політику. Та цього зроблено не було. Відтак необхідність кардинального реформування кіноосвітнього процесу та управлінської вертикалі сумнівів уже ні в кого не викликала.

Однак, яким чином здійснити оптимальне реформування – найскладніша проблема, вирішення якої тривало кілька років – з кінця 1920-х років і до початку 1930-х років.

Ще наприкінці 1928 року питання підготовки кадрів розглянула Всеукраїнська виробнича кінонарада. «Насамперед потрібно широко практикувати влаштування курсів для кваліфікації та перекваліфікації кіномеханіків, освітлювачів тощо. – Ішлося в резолюції наради. – Крім того, треба заходитися коло організації правильної системи навчання в спеціальних кіношколах. Треба утворити спеціальний художній виш для підготовки кіноробітників вищої кваліфікації, тобто: режисерів, сценаристів і високої кваліфікації операторів. Для цього треба найшвидше реорганізувати Одеський кілотехнікум, залишивши в ньому лише один технічний відділ, організувати експериментально-дослідний кіноінститут у Києві, а також організувати перекваліфікацію на виробництві <...> Особливу увагу треба звернути на підготовку адміністративного персоналу шляхом організації спеціальних курсів...» [2, с. 18].

Невдовзі розпочалися процеси централізації кінопромисловості в межах усього СРСР, що негативним чином позначилися не лише на кіноосвітньому процесі, але й загалом на національній кінематографії. 13 лютого 1930 року Раднарком СРСР ухвалив постанову «Про утворення загальносоюзного об'єднання кінофотопромисловості» [14]. Наслідком цього рішення стала втрата українською кінематографією своєї автономії. ВУФКУ, підпорядковане до цього часу республіканському Наркомосу, перейшло до відання новоствореного управлінського центру – Державного всесоюзного кінофотооб'єднання «Союзкіно». Згодом змінилася й назва ВУФКУ на Державний український трест кінопромисловості «Українфільм».

Такі кроки мали наслідком значне послаблення української державної політики в галузі підготовки кадрів. Наприклад, функції Народного комісаріату освіти УСРР стосовно до кіноосвітніх закладів обмежувалися лише загальноідеологічним, науковим і методичним керівництвом, а також подальшим здійсненням українізації [13].

З іншого боку, значно зростає вплив союзного кіновідомства. Уже 28 травня 1930 року правління «Союзкіно» ухвалило резолюцію з кадрових питань, другий пункт якої передбачав створення єдиної системи кіноосвітніх закладів. За задумом авторів документа, до неї мали входити: кіновуз і кіновтуз (вищий технічний навчальний заклад); кілотехнікум; профшкола і фабзауч (школа фабрично-заводського учнівства); курси з підготовки і підвищення кваліфікації; заочні курси [27, с. 825]. Відповідно до документа, вузи повинні готувати операторів, режисерів, сценаристів, хронікерів; втузи – емульсіонерів, фахівців з виробництва плівки, оптико-механічних апаратів, фахівців у галузі звукового кіно; технікуми – фотографів, кінофотолаборантів (хіміків), кіномеханіків-інструкторів, гримерів, старших освітлювачів, середній технічний персонал для фабрик фотокінопромисловості, робітників прокату; профшколи і фабзаучі – кіномеханіків, освітлювачів-електриків, столярів-декораторів, бутафорів і макетників, малярів, реkvізиторів, костюмерів, монтажерів-склейщиків; на курсах планувалося зосередити перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників не тільки нижчої, а й вищої кваліфікації, але також адміністративно-технічного персоналу.

Певну увагу в резолюції приділено вихованню кадрів у республіках. «...Створення цих кадрів, – ішлося в документі, – найбільш успішно може бути вирішено у відповідних республіках» [27, с. 825]. Однак тут передбачалося розпочати підготовку фахівців лише середнього й молодшого технічного персоналу. Мережа навчальних закладів у республіках мала виглядати таким чином: технікум, профшкола і фабзауч, курси. Для України зробили виняток: з нового 1930–1931 навчального року тут планувалося реорганізувати Одеський кілотехнікум в інститут. Поява цього пункту, що йшов у розріз із деякими іншими положеннями резолюції, пояснюється, очевидно, небажанням керівництва «Союзкіно» відразу ж вступати в конфлікт з керівниками української кінематографії – другої за величиною після російської. Резолюція також визначала необхідність підготовки педагогів і науковців через аспірантуру.

«Система кіноосвіти, ішлося загалом у документі, – повинна бути спрямована на підготовку кадрів, які відповідають вимогам, методам і темпам промисловості, й органічно пов'язана з виробничими потребами кіноорганізацій» [27, с. 826].

Керівництво новоствореного союзного кінооб'єднання намагалося максимально централізувати кіноосвітній процес. Недвозначно в статуті кінооб'єднання було заявлено про керування з боку «Союзкіно» роботою трестів у справі підготовки й розподілу кадрів у союзних республіках [28, с. 725].

Існували й інші важелі тиску на українські кіноосвітні установи. Справа в тому, що віднині всі республіканські кіноорганізації втрачали економічну самостійність, оскільки майже всі надходження від прокату закордонних художніх фільмів (а це було основне джерело прибутків!) використовувалися не на потреби організації, а йшли на рахунки союзного кінооб'єднання [27, с. 821]. Останнє розподіляло їх за власним розсудом.

Практику зосередження коштів у центрі з подальшим їх розподілом по республіках застосовували як потужний засіб тиску й на навчальні заклади української кінематографії. Затримки з виділенням коштів, їх недостатня кількість гальмували розвиток навчально-матеріальної бази, за допомогою фінансових важелів центр диктував свої умови і щодо кількості набору студентів.

Однак, незважаючи на ці негативні моменти, кіноосвітній процес на початку 1930-х років сягнув найбільшої інтенсивності за весь довоєнний період. В означений період у галузі підготовки кадрів відбулися справді кардинальні зміни: створено Київський державний інститут кінематографії, Київський кінофототехнікум, Одеський кінотехнікум точної механіки, курси сценаристів, курси підготовки кіномеханіків, школи фабрично-заводського учнівства, ввідні курси, розпочато підготовку наукових кадрів. Зауважимо, що це була не просто мережа, а система навчальних закладів, що забезпечувала комплексну підготовку кадрів для національного кіно.

Безперечно, головною подією стало створення в 1930 році Київського державного інституту кінематографії. 20 травня 1930 року колегія Наркомосу УСРР ухвалила рішення перетворити Одеський кінотехнікум на кінематографічний інститут, мотивуючи це рішення значним зростанням кіновиробництва й потребою готувати кадри для всіх галузей кінематографічних процесів. Зважаючи на те що в Києві на той час зосереджувалося основне кінематографічне виробництво, а також беручи до уваги наявність потрібних фахівців, було вирішено перевести туди технікум кінематографії. Інститут включав два основні факультети: технічний і художній [25, с. 44].

12 червня 1930 року Раднарком УРСР ухвалив постанову «Про організацію вишів і втишів і про передачу їх у відання відповідних наркоматів». У додатку до постанови визначалося, що, окрім кінотехнікуму, участь у створенні навчального закладу бере й теакінофотовідділ Київського художнього інституту. Новостворений інститут було передано ВУФКУ, котре зобов'язало забезпечити його відповідним приміщенням [26, с. 75].

До складу художнього факультету інституту входили сценарний, режисерський, операторський та акторський (з 1932 року) відділи, до технічного – кінотехнічний і фотохімічний.

Поворотним моментом у кіноосвітньому процесі став 1934 рік. Починаючи з цього часу, підготовка кадрів для кінематографії в Радянському Союзі зазнала важливих змін. Насамперед це стосується реорганізації вищої кіноосвіти, результатом якої стало запровадження нових підходів до підготовки режисерських, сценарних та акторських кадрів. Реорганізація системи кіноосвіти в Україні стала наслідком відповідних рішень союзних органів управління.

Як відомо, реорганізація в 1930 році Московського кінотехнікуму в Державний інститут кінематографії (у тому самому році на базі Одеського технікуму кінематографії та теакінофотовідділу Київського художнього інституту створено Київський ДІК) була продиктована значним поступом вітчизняної кінематографії та гострою нестачею фахівців.

Однак чотирирічний досвід функціонування Московського ДІКу засвідчив, що зі своїми завданнями він справлявся з неабиякими труднощами. Значною мірою вони

були зумовлені застарілою матеріальною базою, неспроможною забезпечити належним чином навчальний процес. Інститутські павільйон та знімальна апаратура забезпечували навчання щонайбільше четвертої частини контингенту. Як наслідок – чимало режисерів та операторів завершували курс, не маючи жодного метра знятої плівки. Як дипломні роботи нерідко зараховували режисерські й операторські плани майбутніх фільмів.

Ще 31 січня 1933 року на засідання правління «Союзкіно» виступив директор Московського ДІКу А. Поярков. Докладно зупинившись на недоліках, він висунув пропозицію розформувати робітничий факультет та вечірнє відділення, значно скоротити кількість студентів.

Директора кіноінституту підтримав голова «Союзкіно» Б. Шумяцький, зауваживши, що за загального скорочення студентів інших спеціальностей готувати студентів ДІКу в кількості, визначеній на другу п'ятирічку, просто неможливо. Таким чином, шляхом «соціального» відсіву, підвищення академічних вимог, уведення жорсткої дисципліни необхідно значно скоротити кількість студентів кіноінституту. «І треба покінчити з підготовкою кадрів кінопрацівників “ротою” і “батальйоном”. Готувати мемо одиниці, але таких, які зможуть самостійно працювати», – зауважив керівник радянської кінематографії [5].

Наступного року в союзній пресі розгорнулася дискусія щодо необхідності реорганізації ДІКу. Зокрема, газета «Кино», публікуючи матеріали наради, що відбулася за участю представників Головного управління кінофотопромисловості (ГУКФ) при РНК СРСР, педагогічного складу інституту, відомих режисерів (цією публікацією газета, власне, започатковувала дискусію з означеної проблеми), зазначала: «Насамперед невідомо, кого і скільки готувати. Кон'юнктура змінюється. Завдання – незрозуміле. Вуз працює без контакту з кількісними і якісними запитами промисловості, для котрої він готує кадри. З іншого боку, профіль спеціалістів, що випускає вуз, далеко не відповідає запитам справи, для якої їх готують» [7]. На підтвердження цієї думки було наведено дані про те, що із 64 осіб, які закінчили інститут у 1932 році, лише 29 працюють у кінематографії, до того ж аж ніяк не в усіх з них належний фаховий рівень.

Далі в публікації йдеться про головне – проект реформування ДІКу, який, як видається, лише формально належав його ректору А. Пояркову: необхідно ліквідувати кіноінститут як такий, організувати натомість новий навчальний заклад вищого рівня, щось на кшталт академії, приймати до якої слід осіб із загальноосвітнім рівнем підготовки вищої школи і які працюють у мистецтві. Операторський факультет пропонувалося передати до Ленінградського інституту кіноінженерів, а сценаристів і акторів готувати безпосередньо на виробництві. Підтримав цей проект (а в обговоренні, наприклад, брав участь С. Ейзенштейн) лише представник ГУКФ М. Лебедев, який того самого року й очолив кіноінститут (видається цілком імовірним, що й сама ідея реорганізації вийшла з надр ГУКФ).

У наступних своїх публікаціях М. Лебедев досить активно лобював ідею реорганізації Московського ДІКу, зокрема й акторського факультету, мотивуючи це тим, що «від актора, навіть провідних ролей, не вимагається як обов'язкова передумова той високий рівень культури, без якого немислимий великий режисер чи сценарист» [9]. До того ж неможливо перевірити акторський талант в умовах вузу, відірваного від виробництва. А от кращі театральні актори вийшли з театральних студій і технікумів при театрах, «де вони виховувалися у виробничій атмосфері й мали можливість систематично виробничо перевіритися» [9].

Тут явний натяк на перенесення процесу виховання кіноакторів зі стін кіноінституту на кіновиробництво. Власне, автор публікації цього й не приховував, зауважуючи, що театральна «система, перероблена стосовно до умов кінематографії, повинна бути нами засвоєна», а «при найбільших кінокомбінатах (можливо навіть при окремих х[удожньо]-в[иробничих] о[б'єднаннях]) повинні бути створені акторські майстерні,

де поряд із загальнохудожніми і загальнокінематографічними дисциплінами (приблизно в обсязі художнього технікуму) повинні бути серйозно поставлені спеціально акторські дисципліни, побудовані в тісному й постійному зв'язку з виробничою практикою» [9].

А от щодо операторів, то тут, на думку М. Лебедева, не варто вносити яких-небудь кардинальних змін: «Практика засвідчила, що профіль оператора здебільшого вкладається в систему вузівської освіти, і що діківці, які закінчили операторський факультет, доволі добре освоюють виробництво» [9]. Необхідно лише підвищити вимоги до вступників (щоб вони були «готовими фотографами», «приймати тільки з серйозними знаннями предметів фізико-математичного циклу»).

25 жовтня 1934 року наказом по Головному управлінню кінофотопромисловості при РНК СРСР Московський ДІК перетворено на Вищий державний інститут кінематографії типу галузевої академії [10, с. 293]. Академічний статус ВДІКу давав можливість поліпшити фінансування, матеріально-технічне забезпечення, оплату праці викладачів тощо.

Реорганізація полягала в розформуванні акторського факультету з передачею функцій виховання кіноакторів безпосередньо на виробництво, збереженні інститутського статусу операторського факультету та перетворенні режисерського і сценарного факультетів на «надвузівські» (типу академічних).

На академічні факультети приймали осіб з вищою освітою, певним практичним досвідом за отриманим фахом та які виявили відповідні здібності. Також на цих факультетах зменшувалися терміни навчання до двох років і набиралося значно менше слухачів.

Перший набір на режисерський факультет типу академії ВДІКу відбувся на початку 1935 року (прийнято 15 осіб); другий набір на режисерський та перший набір на сценарний академічні факультети проходили в січні 1936 року [8, с. 360].

Загалом факультети типу академії проіснували до 1937–1938 навчального року, коли прийом до них було припинено через те, що вони не виправдали покладених на них сподівань. У 1938 році відбулася чергова реорганізація: згідно з наказом Комітету у справах кінематографії при РНК СРСР від 9 серпня 1938 року ВДІК перетворено на звичайний вищий навчальний заклад із трьома факультетами: операторським, сценарним, режисерським і художнім; інститут з «Вищого» перейменовано на «Всесоюзний».

Аналогічні процеси, але з іншими наслідками, проходили й у Київському ДІКу. Наприклад, проект постанови Раднаркому СРСР ще від 1934 року передбачав зосередити підготовку творчих працівників (режисерів і операторів) у стінах Московського ДІКу. За республіками мала залишатися підготовка лише господарських і технічних кадрів середньої кваліфікації [24, с. 193].

У 1934 році було закрито режисерський (старшим курсам режисерського факультету дали змогу закінчити навчання в кіноінституті; випуск режисерів відбувся в 1935 році [23, с. 36]), сценарний та акторський факультети Київського ДІКу. Роком раніше така сама доля спіткала фотохімічний факультет [22, с. 59]. Формально Київський ДІК проіснував до 1939 року, коли відповідно до дозволу Економради при РНК СРСР від 3 лютого його перейменували у Київський інститут кіноінженерів [19, с. 335]. А ще роком раніше наказом Комітету у справах кінематографії при РНК СРСР від 9 серпня 1938 року ліквідовано останній творчий факультет – операторський [12].

Водночас керівники вітчизняної кінематографії намагалися хоча б частково компенсувати ці втрати за рахунок зміни форми підготовки режисерських і акторських кадрів. Так, у другій половині 1930-х років академічну систему змінила студійна освіта на виробництві. Однак на відміну від Росії, де процес реорганізації освіти мав більш-менш планомірний характер, в Україні такої плановості й конкретики дуже бракувало.

Наприклад, у вересні 1934 року газета «Комсомолец України» повідомляла про створення на Київській кінофабриці режисерської лабораторії з однорічним терміном навчання [16].

Невдовзі, орієнтуючись на ВДІК, у складі якого було утворено режисерський факультет типу академії, аналогічний крок зробили і в Україні. 16 червня в московській газеті «Кино» з'явилося оголошення про прийом до Вищих кінорежисерських курсів при Київському ДІКу [21]. Однак далі оголошень справа не просунулася – курси так і не було створено [20].

Єдиною навчальною структурою, що постала на руїнах зруйнованого режисерського факультету Київського кіноінституту, стала режисерська лабораторія, де намагався виховувати кадри О. Довженко. Саме намагався, адже постійна його зайнятість, спочатку на фільмі «Аероград», потім на «Щорсі», спричинилася до того, що заняття відбувалися рідко, а відтак навчальний процес не мав системного характеру. У результаті маємо скромний внесок її вихованців у кіномистецтво.

Прихильником студійної освіти був насамперед керівник радянської кінематографії Б. Шумяцький. Під час виступу на VIII Всесоюзній виробничій нараді щодо плану художньої кінематографії в 1937 році він вкотре віддав перевагу студійній системі підготовки кіноакторів, порівняно зі шкільною (інститутською) [15].

Аби якимось чином компенсувати розформований акторський факультет при Київській кінофабриці/кіностудії впродовж 1930-х років були створені акторські кіношколи. Не зупиняючись на аналізі їхньої роботи, зауважимо, що внаслідок низки причин їхнім випускникам також не вдалося посісти помітного місця в українському кіно.

Підсумовуючи результати державної політики в галузі підготовки кадрів для українського кінематографа, необхідно виокремити два кардинально відмінні етапи. Упродовж першого (1930–1933) етапу відбувалася активна розбудова кіноосвітніх установ. На другому етапі (з 1934 року і до кінця 1930-х років) розпочався процес згортання системи кіноосвітніх закладів, насамперед розформування вищого навчального кінозакладу – Київського ДІКу, що негативно позначилося на українському кіноосвітньому процесі.

Загалом досвід реорганізації кіноосвіти в другій половині 1930-х років вдалим назвати не можна. Якщо в Росії незабаром усе повернулося на вихідні позиції, то в Україні зробити цього не вдалося: академічна система підготовки кадрів була знищена, а студійна так і не вкоренилася.

Пропонована публікація, безперечно, не претендує на вичерпність. Серед перспективних напрямів наукових досліджень назвемо докладніше вивчення процесу реорганізації системи підготовки режисерських та акторських кадрів.

1. Безручко О. В. Педагогічний метод О. П. Довженка : навч. посіб. / Олександр Безручко. – Вінниця : Глобус-Прес, 2008. – 208 с.
2. Всеукраїнська виробнича кінонарада : Резолюція на доповідь про основні моменти п'ятирічного плану розвитку української кінопромисловості // Кіно. – 1928. – № 12.
3. Галевич В. Жовтень 1933 року / В. Галевич // Кіно. – 1929. – № 19.
4. Галевич В. Як за п'ятиліткою ростуть наші кадри? / В. Галевич // Кіно. – 1930. – № 7.
5. Гудзь Г. ГИК перестраивается / Г. Гудзь // Кино. – М., 1933. – 4 февраля.
6. Жукова А. Альма-матер українських кінематографістів / Алла Жукова // Кіно-Театр. – 2000. – № 6. – С. 25–26.
7. Кузнецова Е. Киновуз или академия / Е. Кузнецова // Кино. – М., 1934. – 28 мая.
8. Лебедев Н. От школы к вузу / Н. А. Лебедев // К истории ВГИКа. – М. : ВГИК, 2000. – Кн. I. (1919–1934). Документы. Пресса. Воспоминания. Исследования. – С. 350–360.
9. Лебедев Н. Сценарист, актер, оператор: Обсуждаем реорганизацию ГИК / Н. Лебедев // Кино. – М., 1934. – 10 июня.
10. Летопись российского кино. 1930–1945 / рук. проекта В. И. Фомин ; сост. П. А. Багров, Г. Н. Бородин, В. Е. Вишнеvский и др. – М. : Материк, 2007. – 848 с.

11. *Миславский В.* Кино в Украине (1896–1921). Факты. Фильмы. Имена / Владимир Миславский. – Х. : Торгсин, 2005. – 576 с.
  12. О реорганизации факультетов ВГИК : Приказ Комитета по делам кинематографии при СНК СССР № 298 от 9 августа 1938 г. // Бюллетень Комитета по делам кинематографии. – 1938. – № 3–4. – С. 7.
  13. Про реорганізацію Народного комісаріату освіти УСРР : Постанова ВУЦВК і РНК УСРР від 13 серпня 1930 р. // Збірник законів та розпоряджень Робітничо-Селянського Уряду України. – 1930. – Відділ перший. – № 19. – Арт. 183.
  14. Про утворення загальносоюзного об'єднання кінофотопромисловості : Постанова РНК СРСР від 13 лютого 1930 р. // Збірник законів та наказів Робітничо-Селянського Уряду Союзу Радянських Соціалістичних Республік. – Відділ перший. – 1930. – № 15 [18 березня]. – Арт. 165.
  15. Продолжение выступления Б. З. Шумяцкого на VIII Всесоюзном производственном совещании по плану художественной кинематографии на 1937 г. // Кино. – М., 1937. – 29 января.
  16. Режисерська лабораторія : [Ред. ст.] // Комсомолец України. – 1934. – 24 вересня.
  17. *Росляк Р. В.* Кіноосвіта в Україні (перша третина ХХ століття) : навч. посіб. / Роман Росляк. – К. : ПП «ЕКМО», 2006. – 226 с.
  18. *Слободян В. Р.* Актор і кіно: Становлення акторського мистецтва в українському радянському кіно / В. Р. Слободян. – К. : Наукова думка, 1975. – 136 с.
  19. Советская кинематография : систематизированный сборник законодательных постановлений ведомственных приказов и инструкций / сост. А. Е. Коссовский. – М. : Госкиноиздат, 1940. – 417 с.
  20. Творчі кадри української кінематографії : [Ред. ст.] // Літературна газета. – К., 1935. – 29 вересня.
  21. Украинский институт кинематографии объявляет набор на Высшие кинорежиссерские курсы // Кино. – М., 1935. – 16 июня.
  22. Учебные заведения кинематографии : справочник. – М. : Госкиноиздат, 1939. – 208 с.
  23. *Хміль Д.* Вища кіноосвіта на Україні / Д. Хміль // Радянське кіно. – 1935. – № 1/2 [серпень–вересень].
- Архівні матеріали**
24. РГАЛИ. – Ф. 2456, оп. 1, спр. 113.
  25. ЦДАВОВУ. – Ф. 1, оп. 6, спр. 41.
  26. ЦДАВОВУ. – Ф. 166, оп. 6, спр. 9025.
  27. ЦДАВОВУ. – Ф. 1238, оп. 1, спр. 174.
  28. ЦДАВОВУ. – Ф. 1238, оп. 1, спр. 199.

Список сокращений

РГАЛИ – Российский государственный архив литературы и искусства

ЦДАВОВУ – Центральний державний архів вищих органів влади та управління України

SUMMARY

The Ukrainian cinema rapidly developed in the second half of the 1920s; however, the intensity of the cinema educational process was much slower. The existing educational institutions were unable to ensure the increasing demands. The situation required to be resolved as soon as possible.

The scanty efficiency of personnel policy has proved to be especially conspicuous in connection with construction of the Kyiv film studio, which has failed to provide with the appropriate number of experts. Hence, the need for fundamental reform of the process of training became apparent.

However, the discussion on the question has lasted for several seasons (from the late 1920s to early 1930s). For example, in 1928, training issues were considered by the Ukrainian Film Production Conference. There has been proposed the establishing of a special artistic institution of higher education to train the cinema workers of higher qualification. It was all about directors, writers, cameramen.

The process of training of personnel was substantially affected by the processes of centralization of the film industry, which occurred throughout the Soviet Union. In the early 1930s, the All-Ukrainian Photo/Film Administration (VUFKU) lost its autonomy and was subordinated to the All-USSR Photo/Film Association. This has resulted in a considerable weakening of the Ukrainian public policy in field of training of personnel.

Despite the mentioned negative aspects the cinema educational process in the early 1930s was quite intensive. At that time, there was the creation of the Kyiv State Institute of Cinematography, the Kyiv Film/Photo Technical Secondary School, Odesa Cinema Technical Secondary School of Fine Mechanics, courses for writers, preparatory courses for projectionists, and schools of industrial apprenticeship. The training of scientific manpower began as well. The established system of educational institutions assured the complex training of personnel for the Ukrainian cinema.

The main event was the creation of the Kyiv State Institute of Cinematography in 1930. It was composed of the artistic and technical departments. The Artistic Department included divisions training the screenwriters, directors, cameramen and actors. The Technical Department consisted of the divisions of cinetechnics and photochemistry.

In 1934, another stage of reforms of the process of training the personnel in the Soviet Union started. First of all, it had to do with higher education.

In late 1934, the Moscow State Institute of Cinematography was reorganized into the Higher State Institute of Cinematography of a branch academy type. As a result of reorganization there has been closed down the division training the actors (the functions of training the actors were passed straight to process of production). The division training the cameramen has been kept. The divisions training the directors and screenwriters have been converted into academic units. People with higher education, some practical experience gained by profession and revealing appropriate faculties have been admitted to the academic departments. Also the apprenticeship at these departments has been reduced to two years.

Owing to reforms the Kyiv Film Institute has suffered the irreparable losses. In 1933, the division of photochemistry was closed, in 1934 – the departments training the directors, screenwriters and actors. In 1939, the Kyiv Film Institute was renamed the Kyiv Institute of Motion-Picture Engineers.

Thus, in the late 1930s, the higher cinema education was abolished in Ukraine. The attempts to replace it by training the personnel in the process of production were ineffective.

Keywords: public policy, cinema education, institute, technical secondary school.